

CONCEPT opdrachtomschrijving Bestuurlijk aanjager Fonds voor Klokkenluiders 23-3-2023

Opdrachtgever	[redacted] wnd DGDOO en [redacted] (dg Werk/SZW)
Consultant	[redacted]
Startdatum	1 april 2023
Looptijd	3,5 maand
Opleverdatum	Medio juni 2023
Motie/toezegging	mBZK heeft bij brief van 14 december 2022 toegezegd aan de Tweede Kamer: <ul style="list-style-type: none">• voor de zomer van 2023 de Kamer te informeren over de resultaten van het onderzoek naar de verschillende opties bij de instelling van een fonds en welke keuzes daarbij de voorkeur genieten (de rechtsvorm, de wijze van financiering en de criteria voor de toekenning van een uitkering)• in het volgende wetsvoorstel naar aanleiding van de evaluatie van de Wet Huis voor klokkenluiders een concreet voorstel te doen voor de instelling van een fonds voor de juridische en psychosociale ondersteuning van klokkenluiders en de daarbij behorende randvoorwaarden.
WOO	Verantwoordelijkheid voor zowel de actieve als de passieve openbaarmaking van adviesrapporten op grond van de WOO en artikel 68 Gw incl. 28-dagentermijn, ligt bij de opdrachtgever.
Budget	Aan de inzet van de consultant zijn geen verdere kosten verbonden. ABDTOPConsult wordt voorgefinancierd door de departementen. Aanvullende kosten m.b.t. inzet van eventuele expertise (zoals accountancy, juridisch, hr, secretaris indien niet uit eigen pool) worden na afloop van de opdracht doorberekend aan de opdrachtgever
Ondersteuning	Betrokken beleid- vanuit BZK, SZW en FIN
Product	adviesrapport

Aanleiding opdracht

Naar aanleiding van de evaluatie van de Wet Huis voor klokkenluiders in 2020¹ is geconcludeerd dat juridische rechtsbijstand en psychosociale ondersteuning van groot belang zijn voor de klokkenluider en dat het goed organiseren van deze ondersteuning bijdraagt aan het bereiken van de doelen van de Wet Huis voor klokkenluiders. Om zicht te krijgen op de best mogelijke invulling van de (aanvullende) ondersteuning van klokkenluiders lopen nu verschillende pilots.

Tijdens de behandeling van het wetsvoorstel eind 2022 werd duidelijk dat een meerderheid in de Tweede Kamer een fonds wil ter ondersteuning van klokkenluiders. De lopende pilots ter ondersteuning van klokkenluiders op juridisch en psychosociaal gebied worden niet als afdoende beschouwd. De Kamerleden Leijten (SP) en Bushoff (PvdA) en Omtzigt (Omtzigt) hebben tijdens de behandeling van het wetsvoorstel amendementen ingediend over de instelling van een fonds voor klokkenluiders. De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) heeft de amendementen ontraden omdat die naar haar mening verdere (juridische) uitwerking vergen. Die ontbrekende uitwerking is te fundamenteel om later bij algemene maatregel van bestuur te regelen. Daarom heeft de minister aangegeven dat zij het nog te vroeg vond om een fonds bij wet in te stellen.

Omdat zich naar aanleiding van de amendementen een meerderheid in de Tweede Kamer leek af te tekenen voor het opnemen van een fonds in het wetsvoorstel, heeft de minister bij brief van 14 december 2022 aan de Tweede Kamer toegezegd dat zij in het wetsvoorstel naar aanleiding van de evaluatie Wet Huis voor klokkenluiders een concreet voorstel zal doen voor de instelling van een fonds voor de juridische en psychosociale ondersteuning van klokkenluiders en de daarbij behorende randvoorwaarden. Zij heeft ook toegezegd dat zij de Tweede Kamer voor de zomer van 2023 zal informeren over de resultaten van het onderzoek naar de verschillende opties bij de instelling van een

¹ OP 18 januari jl. is de Wet Huis voor klokkenluiders gewijzigd naar de Wet bescherming klokkenluiders. Hiermee is de positie en bescherming van klokkenluiders verder versterkt. Belangrijke verbeteringen zijn de verschuiving van de bewijslast naar de werkgever als een klokkenluider stelt dat hij is benadeeld naar aanleiding van zijn melding van een vermoedelijke misstand.

fonds en welke keuzes daarbij de voorkeur genieten (de rechtsvorm, de wijze van financiering en de criteria voor de toekenning van een uitkering).

Rol van ABDTOPConsult

ABDTOPConsult wordt gevraagd om als bestuurlijk aanjager. De rol van aanjager behelst:

1. Het voeren van regie op het proces van tijdige totstandkoming van een beleidsvoorstel voor het instellen van een fonds. Te verzenden medio juni, tenzij uit onderzoek blijkt dat dit instrument niet efficiënt of haalbaar is. Dat wordt dan onderbouwd en voorzien van een alternatief. Het financieringsvraagstuk wordt zoveel als mogelijk uitgewerkt, in de tijd die daarvoor beschikbaar is. Mogelijk dat dit na half juni nog nadere uitwerking vraagt. Het bestuurlijk agenderen van dit onderwerp bij betrokken departementen BZK, Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) en Financiën (FIN) mede met oog op het maken van tempo en de complexiteit van het dossier.
2. Het aansturen van het interdepartementaal team, bestaande uit de betrokken medewerkers van BZK, SZW en FIN, dat verantwoordelijk is voor het opstellen van het beleidsvoorstel. Dit in afwezigheid van de beleidsverantwoordelijke directeur en dg aan de zijde van BZK.

Kader van het interdepartementale beleidsvoorstel

De minister van BZK is beleidsverantwoordelijk voor dit onderwerp en zal het beleidsvoorstel mede namens SZW aanbieden. FIN wordt idealiter vanaf het begin meegenomen in dit traject. De directie Ambtenaar & Organisatie (A&O) van DGOO is penvoerder van het beleidsvoorstel.

- Welke rol kan het fonds aanvullend vervullen met betrekking tot de juridische en psychosociale ondersteuning ten opzichte van de ondersteuning die via bestaande instellingen wordt verleend?
- Hoe dient een fonds vormgegeven te worden? Wat zijn de randvoorwaarden bij de vormgeving van een fonds?
- Welke mogelijke rechtsvormen zijn denkbaar bij de instelling van een fonds?
- Governance van een fonds: door wie wordt het fonds beheerd? Hoe verhoudt het fonds zich tot het Huis van de Klokkenluiders?
- Hoe wordt het startkapitaal van het fonds georganiseerd?
- Hoe wordt het fonds gedurende de looptijd financieel onderhouden? Welke financieringsvormen zijn effectief toepasbaar, waarbij ook gekeken moet worden naar mogelijkheden als het opleggen van een sanctie door de rechter om een betaling te doen aan het fonds (deze mogelijkheid bestaat nog niet)² en de mogelijkheid van verplichte bijdragen en vrijwillige bijdragen?³
- Op grond van welke criteria kan de (juridische en psychosociale) ondersteuning aan klokkenluiders worden toegekend?
- In welke vorm (natura of in geld) kan de (psychosociale en juridische) ondersteuning worden toegekend?
- In hoeverre zorgt de voorgestelde vormgeving van het fonds voor voldoende prikkels voor werkgevers om te voorkomen dat klokkenluiders nodig is?
- Welke risico's en openstaande vragen worden nog gezien bij de realisatie van een fonds?

² Dit vloeit voort uit een van de voorstellen van het Kamerlid Omtzigt in zijn [initiatiefnota](#) met voorstellen ter aanmoediging van het melden van misstanden en ter verbetering van de bescherming van klokkenluiders.: "Een dergelijk fonds wordt opgenomen in hoofdstuk 2 van het wetsvoorstel: het hoofdstuk over het Huis voor klokkenluiders. Dit fonds wordt jaarlijks gevoed. Ook moet het mogelijk worden voor de rechter om een betaling aan het fonds als sanctie op te leggen, wanneer een instantie zich niet houdt aan hetgeen bepaald is in de (nieuwe) wet Bescherming klokkenluiders" (Kamerstukken II, 2021/22, 36079, nr. 2, pag. 27).

³ Dit vloeit voort uit de aangenomen [motie](#) van de leden Inge van Dijk/Dekker-Abdulaziz waarin de regering wordt verzocht vooruitlopend op de instelling van een fonds ter ondersteuning van klokkenluiders en melders te werken aan en voorstellen te doen voor hoe de financiering van het fonds eruit komt te zien, waarbij eventuele sancties, verplichte bijdragen en vrijwillige bijdragen tot de mogelijkheden behoren, en de Kamer hier voor de zomer van 2023 over te informeren (Kamerstukken II, 2022/23, 35851, nr. 38).

Bij de uitwerking van het beleidsvoorstel wordt tevens de ervaring met de bestaande pilots en ervaringen in andere landen met soortgelijke ondersteuning benut.

Governance

Het voorstel voor een fonds raakt ook de verantwoordelijkheden van andere departementen, zoals het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) en het ministerie van Financiën (FIN). Het beleidsvoorstel zal via het kabinet aan de Tweede Kamer worden aangeboden. Om te komen tot dit beleidsvoorstel is interdepartementale samenwerking en overleg noodzakelijk. Hierbij hebben ook andere partijen een belang en een rol bij de totstandkoming van het voorstel, zoals de Stichting van de Arbeid en het Huis voor klokkenluiders.

Onder leiding van de opdrachtnemer wordt een werkgroep geformeerd bestaande uit:

- ██████████ BZK (penvoerder)
- ██████████ BZK
- ██████████ BZK
- ██████████ SZW
- N.t.b. SZW?
- N.t.b. FIN?

Er wordt door A&O/BZK een onafhankelijk onderzoeksbureau gecontracteerd, dat de inhoudelijke en technische ondersteuning kan bieden bij dit traject. De opdracht voor dit bureau wordt in overleg met opdrachtnemer en de werkgroep geformuleerd. Dit onderzoeksbureau wordt aangestuurd vanuit A&O en zal afhankelijk van de agendasetting aansluiten bij de werkgroep.

Voorlopig tijdsplan / plan van aanpak op hoofdlijnen

Wat?	Wanneer?
Opdrachtverlening ABDTOPConsult	Week 27 maart
Formeren werkgroep	Week 27 maart
Uitzetten opdracht ondersteunend bureau	Week 2 april
Opdrachtverlening ondersteunend bureau	?
Uitwerken contouren beleidsvoorstel	
Gesprekken met relevante partijen door werkgroep	
Schrijven beleidsvoorstel	
Opleveren beleidsvoorstel	1 juni

Afbakening en afhankelijkheden

- De Tweede Kamer heeft tijdens de behandeling van het wetsvoorstel een amendement aanvaard waarin het Huis voor klokkenluiders een sanctionerende bevoegdheid krijgt richting de werkgever als die een klokkenluider benadeelt naar aanleiding van een melding. Dit amendement zal later in werking treden. De effecten van deze wijzigingen zijn nog niet bekend.
- De bovengenoemde werkgroep, is een groep die met behulp van het ondersteunend bureau het werk verricht.
- Er is één penvoerder die het beleidsvoorstel schrijft.
- De opdrachtgever-BZK draagt zorg voor het beleggen van het opdrachtgeverschap bij zijn vertrek bij de nieuw aangestelde waarnemend dgOO.
- De opdrachtgever en opdrachtnemer hebben periodiek contact over de voortgang van deze opdracht.
- De werkgroep levert een lijstje aan van de te betrekken personen en informeert de beoogde mensen over deze opdracht.
- De werkgroep draagt zorg voor het aanleveren van de gewenste/relevante documentatie aan opdrachtnemer.
- Het secretariaat van ABDTOPConsult verzorgt het inplannen van de te maken afspraken.
- Tijdsbesteding van de consultant van ABDTOPConsult wordt ingeschat op 2 dagen per week.